

Week van 20 tot 26 juni 1964

Een roman door
Abraham HANS

Nr. 1

ONZE WEKELIJKSE
AFLEVERING PRIJS 3 F

HET WOUD VAN HOUTHULST

En zo was 't afscheid in duizenden gezinnen in 't bedreigde België

Onze Wekelijkse Aflevering

Abonnementsprijzen : p. maand : 10 F ; 3 m. : 30 F ; 6 m. : 60 F ; 9 m. : 90 F ; 12 m. : 120 F
Postchequerekening nr. 88.61

Uitgeverij : J. Hoste N. V.

Em. Jacquemainlaan 105, Brussel 1

Verantwoordelijke uitgever :

M. Stijs, Kunstlaan 20, Brussel 4

**TWEE MODERNE
UITGAVEN DIE DE
WERELD-
AKTUALITEIT
« OP DE VOET »
VOLGEN
EN DIE ELKAAR
AANVULLEN**

**VOOR SLECHTS 5 F
PER UITGAVE
HEBT U BOEIENDE
LEKTUUR EN
EXCLUSIEVE
FOTO'S!**

Samen... En ver van de mensen...

Zo wandelden Martha Legein en Frans Hoornaert in een van de statige dre-
van 't Houthulster woud. Ze kenden elkander reeds van de school, verkeer-
den nu twee jaar, en morgen was het de blijde dag, waarnaar ze zo lang had-
den verlangd, de dag van hun huwelijk.

Buiten 't bos straalde de zon haar avondgoud over 't Vlaamse land, maar
tussen de bomen zonk reeds geheimzinnig het duister.

- Als 't maar geen oorlog wordt, zei Martha en onrust overschaduwde haar
lief gelaat, haar schone ogen en 't was of 't meisje nog inniger leunde tegen
de sterke man, op wie ze al haar vertrouwen stelde.

- Maar welke gedachten toch! sprak Frans wat ongeduldig. 'k Heb het u nu
al zo dikwijls uitgelegd. 't Is oorlog tussen Oostenrijk en Servië, maar dat is ver
van hier...

- En er zijn drie lichten opgeroepen!

— Zeker, maar wat betekent dat? Een maatregel om als 't nodig is, de gren-
zen te beschermen. België heeft geen vijanden. Waarom zouden ze ons oorlog
aandoen?

- En gij, die soldaat zijt!

- Morgen trouwen we, en dan gaan we naar onze hofstede... en we lachen
met al die dwaze gedachten die ge in uw hoofd steekt...

- Als 't maar waar is! O, Frans, ik ben angstig! Er ligt iets op mijn hart...
Ik kan het niet verduwen.

'k Ben niet gerust...

Hij trok haar tegen zich en kustte haar.

- Morgen trouwen we, herhaalde de kloeke jongeman. Ze versieren de hofste-
de voor ons, ze leggen de vlaggen gereed. 't Zal een schone bruiloft zijn. Maar
't schoonste is, dat ik u meeneem naar ons nieuw huis en dat 't geluk voor ons
gekomen is.

Stilletjes wandelden ze voort.

De vogels zongen hun laatste liedje en vlogen naar 't nest in de dichte takken
van 't oude bos, waar 't zo plechtig stil was en de vrede woonde.

Langs een zijlaan kwamen Martha en Frans op een landweg tussen de akkers;
het graan stond er in hopen, want 't was oogsttijd en de boeren van Vlaande-
ren hadden naarstig gewerkt.

Nog schommelden zwaar geladen wagens huiswaarts en klonk hier en daar
een liedje of 't gefluit van maaiers en binders.

- Goeden avond! Morgen, hé? zei een die over de straatweg kwam. Hij was
gekleed als een heer, en blijkbaar een vreemdeling.

- Dag Fried! groette Martha. Nog zo laat op wandel?

- Ik kom van de trein. Ik ben naar Brugge geweest.

- En wat zeggen ze daar van de oorlog?

- Veel gesnap, maar weinig nieuws.

- En wat gaat gij doen, als 't oorlog wordt? vroeg Frans.

- Blijven waar ik ben...

- Ge zijt toch zeker ook soldaat in Duitsland.

- Daar zijn we allen soldaat... Maar ik zal zo zot niet zijn, om mijn vel te
wagen voor de Keizer.

Laat ze vechten, als ze willen, maar ik blijf hier. Och, 't zal geen oorlog worden !

- Wel neen, hernam Martha's verloofde. In België toch niet !

- En morgen trouwt ge ? Ik ben daar langs de « Vlasbloem » gekomen. Ze zijn er nog volop aan 't werk.

- Nu, ik kom u ook gelukwensen... Mijn beurt volgt ook wel...

Friedrich, want zo heette de vreemdeling, lachte geheimzinnig naar Martha, met wiens zuster hij verkering zocht, en vertrok na een vrolijke groet.

- Ik moet van die man niet veel hebben, zei Frans.

- Waarom niet ?

- Ik weet het niet. Zijn manieren bevallen mij niet. Hij loopt achter Bertha, hé ?

- Ja...

- Dat Bertha maar oplet ! We kennen hem toch eigenlijk niet.

- Hij woont nu al vier jaar hier en doet goede zaken.

- 'k Weet het wel, en hij handelt voor alle Duitse paardenkooplieden en wint veel geld. Maar toch, 't zou mijn vriend niet zijn.

De geliefden naderden nu het dorp Steenhove, waar veel groepjes een avond-luchtje schepten en het nieuws bespraken. Voor allen was de grote vraag of het oorlog worden zou.

Het leek zo onwezenlijk, zo onmogelijk, dat niemand het geloven kon, en toch hing er onrust over de mensen en waren de harten door een benauwend gevoel bevangen.

De schoolmeester moest al die verhoudingen tussen de mogendheden verklaren, maar telkens was de slotsom, dat België buiten alles stond en geen vijanden had.

Er was voorspeld geworden, dat men die vrijdag nog tien lichten zou oproepen, maar 't was niet geschied en dat stemde de mensen toch wat rustiger.

Martha en Frans werden vriendelijk begroet, toen ze door de dorpsstraat gingen en aan de « Vlasbloem » kwam de baas vlug naar hen toegelopen, en zei :

- 't Is bijna gereed. Ge zult morgen de zaal eens zien, schoon, dat ze zal zijn. En goede kost... en fijne wijn!... En wat al die babbelaars ginder over de oorlog uiteen doen, lach er eens mee gelijk ik!... 't Zal een fijne bruiloft zijn, en ge gaat bijzonder schoon weer hebben ook. Zo, tot morgen !

De waard liep naar zijn knecht terug, want ook morgen wilde hij de eer van zijn « Afspanning » hooghouden en er was nog heel wat te bevelen en te beredderen.

Frans bracht zijn bruid tot aan « Hagedoorn », zoals de hoeve van boer Legein heette.

- Goede avond ! klonk het bij de hofstede hun tegen.

Frans groette beleefd.

't Was mijnheer Desmedt, die hen aansprak, de jonge landeigenaar van 't kasteeltje.

Hij ook had het over het huwelijk en de oorlog, maar ging vlug verder.

- Die kan gemakkelijk van de oorlog spreken, zei Martha. Hij moet er niet heen, als 't zo ver komt. Hij heeft een man gekocht.

- Hij komt weer van 't bos. Uw ouders moeten op Bertha letten, want mijnheer Desmedt loopt achter haar en zal haar hoofd zot maken. 't Is een schone, rijke man... en Bertha zou zich daardoor kunnen laten vangen. Ze houdt van fijne kleren, juwelen, linten en strikken. 't Is schandalig voor een gehuwde man. Maar we moeten zwijgen, want we hebben land en pacht van hem.

- Hij is om 't geld getrouwd.

- Och, ja, en geeft weinig om zijn vrouw.

- Neen, 't is geen gelukkig huwelijk.

- Dat zal bij ons anders zijn, hé? en weer nam Frans zijn meisje in de armen.

Zij stonden nu onder de brede linde aan de poort van « Hagedoorn ». Na de lange wandelingen van de zon- en feestdagen hadden ze hier zo dikwijls afscheid genomen, maar nu was het de laatste maal.

- Morgen blijven we samen, fluisterde Frans. Dan begint ons nieuw leven. En slaap nu gerust en dub niet meer over die oorlog!

Even stonden ze zwijgend naast elkander; ze leunde tegen zijn schouder... Hun jonge, reine liefde was zo schoon, hun verbond zo oprecht. Twee kinderen van 't Vlaamse land, gereed om hand aan hand door 't leven te gaan, genietend dezelfde vreugde en delend dezelfde smart.

Maar smart scheen nu ver. Alleen 't geluk wenkte hen, en daarin geloofden ze naïef en oprecht, in 't goed vertrouwen en met de beste voornemens. Nog een kus... en voor 't laatst gingen ze van een. Zij in huis en hij naar 't « Wilgenhof », zijn ouderlijke woning.

- Is er nog nieuws op de parochie? vroeg boer Legein, Martha's vader, die in de keuken zijn pijp zat te roken.

- Neen, vader. De mensen babbelden veel, maar niemand weet iets zekers.

- 't Is waar. Ze babbelden, dat heel Steenhove er van davert. En ze maken elkaar op. Oorlog? In België. Waar halen ze 't uit! Wij, die niemand wat misdaan hebben, die met elk in vrede leven! Zij zijn zot in 't dorp, maar mij vangen ze met al die trunterijen niet.

En ook boer Legein stak achter die uitroepen zijn onrust weg, want overal, gans ons landeke door, hing onzekerheid en twijfel, dezelfde benepen angst, dat het rustig leven en de gelukkige vrede gestoord zouden kunnen worden.

Bertha kwam stil in huis. Ze was twee jaar jonger dan Martha en pas twintig geworden, ging gekleed als een dametje uit de stad.

- Zo, zijt ge daar ook! riep vrouw Legein, die nog allerlei te doen had voor de drukke dag van morgen, waarop er veel familie komen zou. In plaats van mij te helpen, draait ge daar buiten rond.

- Hebt ge misschien weer met die Duits gesproken? vroeg haar vader.

- Ik heb hem niet gezien, verzekerde het meisje.

- Als ik u samen zie, sla ik hem de benen van onder zijn lijf, dreigde Legein. We kennen die vent van haar noch pluimen en 'k weet alleen dat hij overal vriendinnen heeft, en dat wij te treffelijk zijn om met zulke gasten te verkeren.

Bertha had een rode-kleur, als was ze gejaagd, en ging vlug naar haar kammerke.

Martha hielp moeder nog wat, maar deze wilde dat haar oudste dochter ook bijtijds ging slapen.

Bertha en Martha deelden hetzelfde vertrek. Ze waren met hun broer Gust de enige kinderen der Legeins, sedert deze twee jongens naar 't kerkhof op 't dorp hadden gevoerd, waardoor een wonde geslagen was, die de tijd nog niet gans had kunnen helen.

- Bertha, zei de oudste zuster vriendelijk-ernstig, ge hebt met mijnheer Desmedt gesproken.

- Hoe weet gij dat?

- Omdat hij in de omtrek was. We hebben hem gezien en hij zei ons goede-avond. In huis is hij niet geweest.

- Welnu, ja, ik heb met hem gesproken. En wat is dat? Moet ik mensen-schuw zijn?

- O, Bertha, pas op voor hem, hij is niet eerlijk. Als zulke heren achter boerenmeisjes lopen, is 't voor geen goed. En hij is getrouwd...

- Jozef-Marie, wat een overdrijving! Wat denkt ge wel van mij? Is dat slecht als mijnheer Desmedt met mij praat? Als ge op deze boerenparochie met een man spreekt, zoeken ze er seffens kwaad achter.

Bertha zei dan dat ze wilde slapen, en 't meisje keerde zich om en sloot de ogen.

Martha zuchtte. Even nog blikte ze door het raam. Zacht glansden de sterren over 't land, tot waar ginds de donkere massa van 't bos opdoemde, het woud van Houthulst, of 't Vrijbos, gelijk het volk het noemde.

Vrede lag over Vlaanderen. En waarom moesten de mensen telkens die vrede verstoren? Kon 't waar zijn dat miljoenen mannen gereed stonden elkaar aan te vallen, mannen die elkaar niet kenden en niets hadden misdaan, die gelukkig konden leven, elk binnen zijn grenzen en in dienst van 't eerlijk werk.

Eensklaps schrok Martha. Er naderden gedaanten over de weg langs de hoeve. Ze keek scherp en herkende gendarmen op een rijwiel. Ze stormden voorbij.

- Och, Here; wat komen die doen! zei ze weer hevig ongerust. Dat is een slecht teken. 't Zal toch oorlog worden...

Over een stoel hing haar huwelijkskleed, te Ieperen gemaakt.

Maar voor de zenuwachtige bruid was het of plots een hand het gewaad opnam en in flarden scheurde.

't Was verbeelding natuurlijk, maar huiverend toch legde Martha zich te bed en de slaap bleef ver van haar. Moe toch doorworstelde ze de lange nacht. Eensklaps hoorde ze een klok stormen.

DE NOODKLOK

De hoge toren met vijf spitsen rees als een reus boven de rode daken. Elke avond kwamen de dorpelingen onder de oude kastanjabomen voor de oude driebeukige kerk wat kouten.

Op de laatste juli-avond van 1914 waren de groepen zeer talrijk. Men sprak over de oorlog.

Van ergens — waar wist men niet — was plots het grimmig spook gekomen, dat met dood en vernieling en allerlei onheilen dreigde.

Niemand begreep de staatkundige verwickelingen van Europa. En wie begreep ze eigenlijk wel?

Wat had de dood van een Oostenrijkse aartshertog en zijn gemalin te maken met de soldaten van België ? Waarom sprak men van Servië, Rusland, Oostenrijk, Duitsland, Frankrijk, Engeland, in verband met dat eigen, klein gewest ?

Maar feitelijk geloofde niemand aan oorlog. Er was immers een traktaat over België's onzijdigheid. Had men als kind reeds niet altijd gezegd : « Wij krijgen nooit oorlog ».

't Is waar, de koning had enige lichtingen opgeroepen. Och, dat betekende niets, beweerden de ouderen, die zich de dagen van 1870 herinnerden. Dat was toen ook gebeurd, om de grenzen te beschermen.

't Werd stil op 't dorp. Ieder ging slapen... Kom, geen slechte gedachten... Oorlog ? In onze tijd nog ? Er was al zo dikwijls over gebabbeld en geschreven, maar nog nooit iets van gekomen. De keizers en koningen waren wel wijzer...

Ook Frans Hoornaert was huiswaarts gegaan. Voor Martha had hij zich goed gehouden, en toch drukte ook hem dezelfde last.

Toen Frans op Wilgenhof kwam ging hij door de achterdeur naar binnen en sloop stil naar de zolder waar hij een koffer opende. Daar bewaarde hij zijn uniform. Moeder had het zorgvuldig opgeborgen en de kleren lagen voor 't grijpen als 't nood deed.

En op zijn kamer hing 't nieuw zwart kostuum, zijn trouwpak. Welke van de twee zou dienen ?

Een snik nokte Frans in de keel. 't Zou toch hard, zeer hard zijn, moest hij optrekken, en toch, gaan zou hij, als de koning hem riep.

Frans vermande zich, sloot de koffer en begaf zich naar beneden, waar men het avondeten had klaar gezet. En ook boer Hoornaert vroeg, welk nieuws er in de parochie was. Eveneens hier dat wegredeneren van het gevaar, het verduiken van onrust en het geslinger tussen hoop en vrees.

Miel, een der broers van Frans, kwam binnen en vertelde dat de sekretaris van het naburig dorp hem gezegd had, dat de tien lichtingen toch zouden opgeroepen worden.

- Wat weet die babbelaar ervan ! schoot vader Hoornaert uit. De mensen maken elkaar op. We gaan morgen feest vieren en de andere dorpingen naastig hun oogst binnen halen. 't Zal een schone dag zijn !

Frans ook ging dadelijk te bed. Hij was nu maar het liefst alleen, verlangend naar de morgen en die vrezend tevens. En overal daalde de rust neer en zocht men nieuwe krachten voor de taak, die wachtte.

Ja, 't dorp lag in rust. Alleen uit de hoge, oude toren, gebouwd in langvervlogen eeuwen, toen hier de Keerlen woonden, klonken regelmatig de slagen van een zware klok, die al veel vreugde, maar ook veel leed van 't dorp had meegemaakt. Als een reus scheen de toren over de gemeente te waken.

Plots blonk in 't gemeentehuis een lichtje. Het dorp bezat geen afzonderlijk raadhuis, maar de belangen werden behartigd in de ruime bovenzaal van een grote herberg, die dan ook tot opschrift droeg : « In 't gemeentehuis ».

En op die kamer flikkerde nu dat schijnsel en als schimmen bewogen zich schaduwen op de gordijnen voor de hoge ramen. Schimmen... voorboden van onheil.

Enige mannen kwamen naar buiten. Vier hunner trokken naar de oude toren... Een sleutel knarste in een groot slot; de zware, met ijzer beslagen deur ging krijsend open.

Men stak een lantaarn aan en lange, spookachtige schaduwen dansten op de grauwe, ziltige muren.

Een dik touw daalde van boven tot op de grijze vloer... een vloer van zerkstenen met uitgesleten letters, doodsbeenderen en grijnzende schedels, een vloer, tevens 't gewelf van een grafkelder.

De mannen grepen het touw. De lijven kromden zich, zakten, schoten recht, het koord slingerde...

En over 't slapende dorp, over de hoeven, het bos, de weiden, de akkers, het Ieperleedal, klonk plots het klokkengelui, een akelige stem nu, een kreet van angst, van nood, een alarmsein.

De dorpelingen werden uit hun slaap opgeschrikt, kwamen aan deuren en vensters, en toen zagen ze mannen met een lantaarn op de borst, een stok in de hand, om op de huizen te kloppen, waar ze een biljet moesten afgeven, 't stuk, waarbij de koning zijn soldaten riep.

In alle woningen, op alle hoeven was er roering... Men had gehoopt, de gevaren weggeredeneerd, en nu was, datgeen men zo vreesde, toch gekomen, verraderlijk, gelijk een dief in de nacht.

Moeders, vrouwen, verloofden weenden... Vader, mannen, zonen, vrijers zeiden dat het zo erg niet was en dit « binnenroepen » nog niets betekende. Een voorzorgsmaatregel, meer niet. De grenzen moesten bewaakt worden. Maar oorlog werd het niet !

Och, Here, dat is de klok ! riep Frans Hoornaert, en hij sprong zijn bed uit.

Vader was ook al op en trok de voordeur open.

- Zou er brand zijn ? vroeg hij aan zijn zoon.

- Als 't maar niet voor 't binnenroepen der klassen is !

- Och, wat gedachten !

- Ik vrees het toch ! En morgen is het mijn trouwdag...

- Het zal ergens branden, meende de boer, en hij liep de boomgaard af, spiedend naar alle zijden, maar nergens kleurde een vuurgloed de hemel, waarin alleen de sterren glansden.

En dat rood ginds in 't oosten, 't was de zon, die reeds aangekondigd werd en zich straks over 't ontwakend Vlaanderen heffen zou

- 't Zal wel voor de tien klassen zijn, hernam Frans.

- Waarom nu juist tien ?

- Men zegt het...

- 't Kunnen er ook drie zijn en dan zijt ge er niet bij.

De mannen zwegen weer, liepen onrustig heen en weer, loerden dan over de weg, die van het dorp kwam. Buren naderden, want overal had de klok de mensen gewekt, en weer bracht men de oorlog ter sprake.

- Staf is daar op zijn velo ! klonk het.

Staf was de bode van de gemeente. Hij had een tas papieren mee.

- Camiel Vervoorde ! riep hij.

- Hier ! antwoordde een jonkman.

- Uw oproepingsbevel... En Vien Dewaele...

- Geef het maar aan mij, mijn jongen is nog thuis, zei de vader van de genoemde.

Frans voelde zijn hart bonzen. Maar dan klonk ook zijn naam.

- Frans Hoornaert !

- Geef het maar...

En de jongeling schrok van zijn eigen stem. Zijn hand beefde, toen ze 't biljet aannam.

- En nog een van de wijk, vervolgde de bode. Theodoor Verstraete... Is hij hier ?

- Neen ! rien men.

- 'k Zal het hem dan thuis dragen... Allemaal morgen met de eerste trein vertrekken, zegt de burgemeester.

- Is het oorlog ? vroeg men uit de groep.

- Neen, nog niet... Maar houd mij niet op, mensen ! Ik moet nog een lange ronde doen !

En Staf fietste weg.

Frans was haastig heengegaan en achter de haag van Wilgenhof stond hij geheel verslagen stil. Met de eerste trein vertrekken. Neen, hij behoefde het biljet niet te lezen, om alles te weten wat hem te doen stond.

Geen huwelijk, geen bruiloft, geen blijde gang naar de eigen gehuurde hoeve, 't liefdenest. Op naar de kazerne, naar de grenzen, en misschien naar de oorlog. En plots stond de vreselijke werkelijkheid voor hem. 't Kon oorlog worden, die duizenden jonge mannen en ook hem wegrukte uit 't bloeiend leven. 't Was of Frans al 't geluk, dat hij had menen te grijpen, eensklaps ver van hem zag vervliegen, en hevig leed drukte zijn hart.

Daar in de eenzaamheid, terwijl de zon Vlaanderen begon te tinten met haar morgenrood, snikte de kloeke jongeling. Maar dan beheerste hij zich, en na een bad onder de pomp op de achterplaats, begaf hij zich in huis. Zijn moeder stond daar ook al met roodbekreten ogen.

- O ! wat gaat er nu al gebeuren ! riep ze in angst. Toch oorlog.

- Maar neen ! wederver haar man. Dat is nog geen oorlog. De koning roept de soldaten op, om de grenzen te bewaken gelijk in 't jaar '70. De mensen moeten altijd seffens 't ergste peinzen.

- En uw trouwdag, jongen ! hernam de vrouw.

- Maar Frans kan toch trouwen, meende Hoornaert. Hij zal wel een dag uitsel krijgen.

Nieuwe hoop bestormde de zoon. Toch trouwen, toch 't verbond sluiten. Maar als 't oorlog werd, en hij sneuvelde.

Doch dadelijk verwierp hij nu zelf de gedachte aan krijgsgeweld en hij zei het zijn vader na, dat het hier slechts een mobilisatie was om de grenzen te bewaken.

Ja, nog trouwen voor hij vertrok.

- Spreek er eens rap met boer Legein over, zei zijn vader. Alles is nu gereed, en over twee, drie weken keert ge toch terug.

Frans spoedde zich naar de hoeve waar Martha in de nacht reeds aan de poort stond met een lantaarn.

- Ik verwachtte u, zei ze, ge moet ook binnen, hé ? O, ik gevoelde het gisteren wel, dat er iets tussen zou komen.

Grote tranen welden in haar mooie ogen.

- We kunnen toch trouwen, sprak de jongeling haastig.

- En ge moet binnen !

- 'k Zal een dag uitstel vragen... En 't is immers geen oorlog. In veertien dagen ben ik weer thuis.

Als 't maar waar is.

- Maar ja, Martha, 't is om de grenzen te bewaken. Met wie zouden wij in oorlog geraken ? Wilt ge toch trouwen ?

- O ja, Frans, dat weet ge wel !

« Ik zal er met uw vader over spreken.

Plots zwegen beiden en luisterden diep ontroerd. Weer helmde de noodklok door de nacht.

Boer Legein kwam al uit huis gelopen.

- Daar zitten we nu met onze bruiloft ! riep hij opgewonden. En al onze koekbroden, taarten en wijn ! In plaats van de trouwfrak uw uniform. Dat is tegenslag hebben, jongen !

- Ja, stemde Frans toe, maar 'k zou toch willen trouwen.

- En niet binnen gaan !

- Ja, maar 'k zal een dag uitstel vragen.

- En dan er seffens van door ! Wacht liever, jongen !

- Maar waarom ? Alles is nu gereed. En binnen veertien, drie weken, ben ik weer thuis. 't Is geen oorlog.

Legein dacht even na

- 't Is toch waar ook, hernam hij dan... Wel ja, trouwt. Alles is er nu gereed voor.

Men ging nog bij moeder te rade.

- Frans en Martha moeten hun goesting doen, zei de vrouw. Ik ben er niet tegen.

- De n zal ik eens rap tot bij de burgemeester lopen, besloot de jongeling, en onmiddellijk begaf hij zich naar 't dorp.

Onderwege riep menigeen hem aan, maar Frans hield zich niet op. Velen oogden hem medelijdend na, want ze wisten hoe nu zijn trouwdag wreed werd gestoord.

De burgemeester, een boer, die nabij de plaats woonde, had het druk, al moest hij voor al deze ongewone arbeid op zijn sekretaris rekenen. Van de herberg « 't Gemeentehuis » hing de vlag, als teken der mobilisatie en de veldwachter plakte een groot plakaat uit, waarop de regeling van de eerste troepenoproeping stond.

Frans Hoornaert bracht zijn verzoek over.

- Een dag uitstel, mompelde de burgemeester, dat kan ik zeker niet geven, hé, sekretaris ?

- O, neen, antwoordde de ambtenaar. Wie opgeroepen is, moet seffens binnen gaan !

- Ja, jongen, als ik u helpen kon, ge weet wel dat ik het niet laten zou, hernam boer Vermeulen, zoals 't hoofd der gemeente heette.

- En is het om nog te trouwen ? vroeg de sekretaris.

- Ja...

Wel, luister, als ge toch trouwen wilt, doe het om tien uur, en vertrek met de trein van twaalf. Een trein vroeger of later, daar zal niet op gelet worden.

- En op één dag wel ? hernam Frans.

- Jongen, ge zijt soldaat geweest, en ge weet dat beter dan ik, niet waar ? Binnen de vier-en-twintig uren is tegen morgenochtend vier uur. En als ge morgen tegen de avond komt afzetten, moet ge zelf de gevolgen dragen. Ge kunt toch niet thuis blijven. Zodus begint niet met u te laten straffen. 't Is ongelukkig voor u, 'k versta het, maar 't is zo voor velen.

Ja, de sekretaris had gelijk. 't Was een droevige morgen voor velen. Men moest maar eens rondzien. En velen konden niet gemist worden... Hier was een kindeke geboren, daar lag een moeder krank. Of de soldaat was weduwnaar en gedacht zijn minderjarige kleinen... Wie zou de oogst binnenhalen ? Honderd vragen rezen op.

Maar uit de oude toren had het bevel gegalmd... een bevel, dat men most gehoorzamen, stipt en snel ! Droevige tonelen bij de kerk, waar de dorpelingen vergaderden, op de hoeven, waar schreiende vrouwen achterbleven, aan het het station, waar kinderen hartstochtelijk « vader ! vader ! » riepen en stoere mannen weenden.

- Dan maar trouwen om tien uur en om twaalf uur vertrekken, mompelde Frans, toen hij het gemeentehuis verliet.

't Was druk aan 't station, dat Hoornaert voorbij moest. Even toch bleef de jonkman daar staan.

- Vertrekt ge niet ? vroeg een dorpsgenoot.

- Om twaalf uur. Ik wil eerst trouwen.

- Ha, 't is waar... En bij ons is er vannacht een kindje geboren. En dan dat nieuws. Mijn vrouw viel van haar zelve. En zo moet ik nu voort. 't Is om zot te worden. 'k Ga nog eens naar huis zien, en 'k vertrek dan ook met de middag.

De man snelde heen. De trein stoomde binnen, reeds opgepropt met soldaten. Achter de passagiersrijtuigen had men een lange rij beestenwagens gehaakt en daarbinnen moesten de soldaten zich tegen elkander dringen.

De conducteurs maanden tot spoed aan; 't was heden een zware dag. Een signaal en de trein reed heen. Een gewuif, een geroep... Maar banden werden losgescheurd. Ach, hoevelen voerde die trein uit 't vreedzaam, blijde leven naar de dood !

Door de luchtgaten der beestenwagens zagen de vertrekkende jongens van 't dorp hun land, hun toren boven de rode daken en de prachtige bomen... en de rijke velden er om heen als een zee van groen en goud.

En allen dachten aan de achtergelatenen. O, nu gevoelden ze het, hoe lief zij hen hadden.

En de toren verdween, de oude, fiere toren, met zijn vijf spitsen. Hij had zijn taak verricht en met zijn klok de roepstem des konings overgebracht. Nu wees hij rustig hemelwaarts, als bemoedigend de thuisgeblevenen, waarvan velen in de kerk baden.

- En seffens ik ! dacht Frans, toen hij de landweg volgde. Eerst nog trouwen en dan. O, God ! dan weg en misschien voor lang of altijd !

Wat scheen de toekomst hem donker.

- O, God ! 'k Zie ze allen zo gaarne had hij daar juist een vader horen uitroepen, die door vier kinderkens uitgeleide werd gedaan. En de kleinen hadden hem zo wonderlijk aangestaard, omdat ze vader zagen wenen en zijn leed niet begripen konden.

Veel droevige tonelen bij dat afscheid aan 't dorpsstation. En zo was 't afscheid in duizenden gezinnen van 't bedreigde België.

Frans ging eerst naar « Hagedoorn ». Enige uren uitstel, maar toch zou het huwelijk doorgaan. De meeste familieleden zouden wel niet komen. Sommigen moesten trouwens zelf op. Dan begaf de bruidegom zich naar huis en uit de koffer op zolder nam hij zijn uniform, dat zijn trouwpak zou zijn.

HET HUWELIJK

- Frans Hoornaert en Martha Legein trouwen toch, zeiden de dorpelingen toen ze de kleine stoet zagen naderen.

Twee rijtuigjes slechts. Neen, er waren geen genodigden gekomen.

- Een schoon huwelijk ! schimpte een rosse deerne, die opzichtig gekleed, voor 't gemeentehuis ronddraaide.

't Was Trien Decloedt uit de « Drie Linden », een slecht befaamde kroeg buiten het dorp.

- Hoeveel vrijers hebt ge naar de statie geleid ? vroeg een vrouw honend.

- Iedereen ziet Trien gaarne en naar u kijkt er niemand ! riep de meid schimpend terug. En ik zeg, dat het een schoon huwelijk is. Seffens kan die preutse madam van Legein haar ogen uit krijsen omdat ze van armoede weer naar haar vaders huis terugkeren mag.

En de deerne lachte naar mijnheer Desmedt, die ook het huwelijk wilde zien, maar nu deed of hij de herbergdochter niet kende.

De burgemeester ontving het jonge paar aan de deur van 't gemeentehuis.

- Triestig, triestig, zei hij oprecht, maar ze hebben gelijk, dat ze toch trouwen. En ba, 't afscheid zal niet lang duren !

- Denkt ge het ? vroeg Hoornaert hoopvol.

- 't Is toch geen oorlog, hé ? Kom, we zullen geen tijd verliezen, want we hebben vandaag veel werk.

De bruid en de bruidegom, de ouders en getuigen begaven zich in de gemeentekamer en ook mijnheer Desmedt sloop mee naar binnen en hield geen oog af van Martha, die er in haar trouwkleed verrukkelijk uitzag.

De burgemeester las de nodige stukken voor, murmelde enige wetsartikelen, die niemand verstond, sloot dan de echt en de sekretaris liet de handtekeningen zetten.

Van 't gemeentehuis stapte de stoet naar de kerk. De zon blonk in de hoge geschilderde ramen en gouden stralen vielen op de beelden en pilaren. 't Licht lag in grote plekken op de uitgesleten vloer bij 't altaar.

Daar knielden Frans en Martha neer. Er was veel volk, en onder de mensen zaten talrijke bedrukten, die een man of zoon hadden zien heengaan en nu in 't gebed troost zochten. 't Orgel ruiste, maar 't waren geen blijde klanken, die

door de tempel en onder de grote, zware en de kleine lichte pijpen een bede zonden, een bede om ontferming voor al die afwezigen en 't bedreigde landeken.

De priester verbond het jonge paar, wisselde de ringen, sprak de zegen uit. En weer kloeg 't orgel, toen de stoet de oude kerk verliet. Het was te laat om nog huiswaarts te keren en men begaf zich naar de « Vlasbloem », waar de baa zijn gasten met een teleurgesteld gezicht en vele betuigingen van deernis ontving.

Men dronk een glas wijn, wenste de gehuwden geluk, en spoedig vereniging, maar het scheen of er een begrafenisstemming in de zaal hing, die wel prachtig versierd was, en toch zo hol leek. De moeders Legein en Hoornaert zochten troost bij elkander en pinkten dikwijls een traan weg; de boeren redeneerden over de oogst, om hun gevoel te verduiken; mijnheer Desmedt, die ook binnengedrongen was, in 't bewustzijn van zijn macht, schertste met Bertha. Het jonge huwelijkspar fluisterde stil voor zich heen. Ze hadden elkander nog zoveel te vertellen, en de tijd van scheiding naderde snel.

Frans moest naar Dendermonde. Hij zou dadelijk schrijven en, als 't geen oorlog werd, en dat werd het immers niet, verlof vragen. Martha kon bij haar ouders blijven, tot ze samen de nieuwe hoeve betrokken in het volle geluk, dat thans even geweken scheen, maar zeker terugkeren zou. De moeders beslisten het bestelde eten uit te delen aan de arme gezinnen, waar de vader was moeten vertrekken en gaven daartoe hun bevelen aan de waard.

Al te spoedig was het onverbiddelijke uur daar. Frans zou gaan. 't Was beter zo.

De jonge man hield zich goed, toen het op scheiden aan kwam, kuste zijn moeder, stak vrouw Legein en Bertha de hand toe en omhelsde dan zijn Martha.

Zwaar leunde ze op hem, evenals gisterenavond in het bos, toen ze al gevoelde wat nu gebeuren zou, en haar tenger lichaam trilde tegen het zijne.

- Moed, mijn vrouwtje, fluisterde hij. 't Zal niet lang duren...

Nog een kus, nog een blik, waarin al zijn liefde straalde, en weg snelde hij, niet wachtend tot de vaders hem volgden.

In de wachtzaal stond reeds de soldaat, die die nacht vader geworden was.

- 't Is hard weggaan, hé! zei hij, nog een traan van zijn ruige wang vegend. Maar zijn vrouw is toch rustiger, God zij geloofd!

De boeren kwamen binnen.

- 't Is best dat we geen vrouwvolk mee hebben, meende Legein. Hoe rapper nu weg, hoe beter!

Hij stak zijn schoonzoon een pak tabak in de zak.

- Dat zal te pas komen, vervolgde hij. Aan zulke dingen peinst ge nu wel niet, maar een pijpje verzet de zinnen.

Zo drukte de goede man zijn genegenheid uit voor de jongen, aan wie hij in vol en zeker vertrouwen zijn oudste dochter geschonken had.

- Reizigers voor Gent! riep de zaalwachter, de deur met een zwaai opentrekkend. Ha, nog twee soldaten... Allez... moed, mannen! We zullen u al rap terug zien.

De trein reed binnen en stopte met een langgerekt gekrijs der wielen. Een ogenblik nog en Frans zag Steenhove verdwijnen. Hij keek door het raam. Boe-

ren en meisjes, die de oogst binnenhaalden, zwaaiden met de zeis of de sikkel, maar tranen trokken de bruidegom een floers voor de ogen.

De zon blaakte over Vlaanderen, dat zich heerlijk baadde in 't gouden licht. Er was nu een leegte in vele huizen en in vele harten, en een druk hing over al die dorpen tussen 't groen, en de witbegevelde hoeven en welige boomgaarden. Maar gelukkig wist niemand het nog, hoe gruwelijk wreed deze zomerochtend was geweest. Men hoopte immers nog...

EEN LAF AARD

Ook de roerige zaterdag neigde ten einde en vreedzaam kondigden de drie klokken in de oude toren het einde der week aan.

Martha had een stuk taart naar de oude Wanne in het bos gebracht. Weldoen was haar een troost thans. Haar eerste huwelijksnacht brak aan; voor haar in het ouderlijk huis nog, maar voor Frans op het stro in een kazerne. Doch hij was moedig vertrokken en zij ook wilde zich kloek houden.

Aan zijn hut stond Dillen, de oude boskanter die het hele Vlaamse land en 't Noorden van Frankrijk met bezems had afgeleurd. Hij nam zijn kort stenen pijpje uit de mond en zei :

- Zie eens, bloedrood zinkt de zon achter 't Vrijbos weg. 't Is of er bloed aan de bomen kleeft, aan takken en stammen, en of het over de struiken leekt en op het mos stroomt. Dat is oorlog !

Hij zei het niet tot de jonge vrouw, maar scheen meer in zich zelf te spreken.

- Arme jongens vervolgde Dillen, ge hebt niets misdaan en toch zult ge vallen gelijk 't graan voor de zeis van de boer. Dat is omdat ze de oude vrijheid willen binden. God zij ons genadig !

Martha had alles verstaan en ze huiverde. Ze keek ook naar de zon, die in een zee van rood neerdaalde, maar eveneens voor haar verbeelding scheen het bloed, dat de statige dreef kleurde.

- Zie de zon... vervolgde Dillen. En er staat iets geschreven in de heilige boeken van de rode zonne in oorlogstijd. Dat heb ik mijn vader en grootvader dikwijls horen zeggen en zo was het in 1870 boven de Casselberg ook, toen ik daar mijn bezems uitleurde. Uw man is vertrokken, de dag van het huwelijk. Ik zal voor hem lezen op mijn blote knieën en op de blote vloer, want hij verdient het, meisje.

- 'k Dank u, Dillen, antwoordde Martha, maar 't is nog geen oorlog.

De oude keek weer naar het rood over het bos doch zweeg. En na een avond-groet ging Martha verder.

Eensklaps stond ze voor mijnheer Desmedt, die uit een zijlaan kwam.

- Ha, wie we daar hebben, zei de landeigenaar als verrast. Reeds wat getroost ?

- O, neen, dat zou al te rap zijn, mijnheer !

- Kom, kom, verdriet is ongezond en 't zou uw lief gelaat nadelig zijn, en vrank staarde hij Martha aan, die onder die blik blozend de haren neersloeg. Martha, ik was vanmorgen jaloers van Frans, hernam hij op dezelfde vrijpostige toon. Gij waart goddelijk, een engel van schoonheid. 'k Kon mijn blik niet van u afwenden. Ja, 'k was jaloers van Frans.

't Is nog al om jaloers te zijn. Frans ligt nu in een kazerne op stro en gij kunt thuis blijven.

- Bij een vrouw die altijd broemt en eeuwig ontevreden is! Denkt gij dat ik van haar kan houden? Ze drijven u bij elkaar om 'tgeld, en als 't niet gaat, moet ge toch maar zonder liefde door de wereld voort. Ik kan dat niet. Een vrouw als gij, ha, hoe zou ik die kunnen beminnen!

De landeigenaar greep Martha's hand, maar zij rukte zich los en riep verontwaardigd:

- Schaam u, mijnheer!

- O, vergeef me... ik ging te ver! Maar wat kon ik er aan doen, ik ben een sukkelaar, wiens huis een hel is!

- Zo spreekt ge tegen mij! Hoe durft ge! hernam de jonge vrouw, en haar woorden rolden vlug en heftig. Vandaag ben ik getrouwd, en mijn man moest heen, en gij, die blijven moogt, ge komt me nu reeds beledigen!

- O, Martha, 'k meende 't zo niet. Ik liet mijn gevoel te ver gaan...

- Zwijg, mijnheer, en laat mij gerust of ik zeg alles tegen mijn vader!

Tranen van spijt sprongen haar in de ogen. O, nu begreep ze het, waarom Desmedt haar zo dikwijls vreemd aangekeken had, maar toen dacht ze geen kwaad, vertrouwend op Frans. Thans stond ze alleen, doch, moest de landeigenaar haar nog hinderen dan vertelde ze alles aan vader.

- Die lafaard, die lafaard! barstte ze weer los. Nu Frans weg is, meent hij mij in zijn strik te vangen. O die ellendige lafaard, wat denkt hij toch van ons, boerendochters?

Martha verliet snel het bos en volgde dan de open landweg. Daar stond het kroegje van Tien De Cloedt, geheten naar de drie linden, die met hun brede kruinen een waardige plaats hadden kunnen belommeren. De jonge vrouw stapte voorbij, maar de rosse deerne moest haar gezien hebben, want ze kwam haastig naar buiten en riep honend enige gemene woorden. Wat verder keek Martha even om en zag juist hoe Desmedt het beruchte herbergje binnentrad.

- O, die lafaard, nu zit hij daar, en mij telt hij als die rosse slet! mompelde ze. Maar dat hij mij nog eens durft naderen!

Dan dacht ze aan Bertha, en nog meer walgde ze van de landeigenaar, die meende met geld alles te kunnen verkrijgen, ook de eer van eenvoudigen en naïeven.

- Ja, Frans heeft gelijk, we moeten op Bertha letten, nam de oudste zuster zich voor. Die lafaard is tot alles bekwaam, dat heb ik deze avond onderzonden.

Op « Doornhage » heerste een gedrukte stemming en allen gingen vroeg ter ruste, zo niet om te kunnen slapen, dan toch om ongestoord over de zo roerige zaterdag te mijmeren.

's Zondags voelde men de leegte nog meer op 't dorp. Vele vrouwen en moeders oogden de postbode na, en al waren er reeds veel kaartjes van soldaten, geen bracht nog stellig nieuws. Men las er van dezelfde hoop, al worstelde ze met vrees. Hoe gaarne had men in de donkere toekomst geblikt, om zekerheid te hebben!

Zou het vrede blijven of oorlog worden, zo was de ernstige vraag, die men elkander stelde op de dorpsplaats, voor en achter de mis, aan de toog in de herberg, in de bolbaan en om de gaaiers, waar men zoveel medespelers miste, op de wandeling, in de huiskamer, maar niemand kon ze beantwoorden.

Free, de postbode kwam « Doornhage » op.

- Een brief van Frans! juichte Martha en ze snelde de man tegemoet.
- Slecht nieuws, zei deze somber. Juist toegekomen!
- Voor mij? vroeg de jonge vrouw verblekend.
- Voor ons allen! 't Is oorlog!
- Oorlog!

- Ja... De Duitsers zijn ons land binnengevallen.

Martha stond als verstomd. Boer Legein kwam uit de schuur.

- Nieuws? schreeuwde hij van op een afstand.
- We zijn in oorlog!
- 't Kan niet zijn!

- Dat zeggen ze allemaal en toch is 't zo. Duitsland wil door België en onze regering weigert en nu komen de Duitsers met geweld.

- Die sloebers! barstte Legein los. Maar is 't zeker? Er wordt zoveel gebabbeld!

- Dat is geen babbelarij... Een telegram aan de burgemeester. Het hele dorp staat overeind. Ja, 't zijn wrede dingen. We hebben er veel over geklapt en we wilden 't niet geloven, maar 't is nu toch zo en niet anders.

- Weet ge er meer van?

- Neen... Och, 't is al genoeg! Onze soldaten moeten vechten!

- Och, Heer, vechten! riep Martha, en het was of ze uit een verdooving wakker schoot. Vechten, herhaalde ze wild, en er zullen er vallen. Dat is oorlog!

Ze hield Frans' brief in de bevende hand en schreiend liep ze naar haar kamer. Dillen had gelijk gehad, toen hij op de bloedrode zon wees. 't Was oorlog nu. En bloed zou er stromen.

Martha scheurde de omslag open, maar nog dikwijls moest ze haar tranen wegvegen, eer ze de letters ontcijferen kon.

« Teerbeminde Vrouw,

» Na een lange, triestige reis ben ik tegen middernacht te Dendermonde aangekomen. In de kazerne was geen plaatsje meer, maar nu wat zoeken ben ik bij brave mensen geraakt, die mij een bed gaven. Slapen kon ik niet, maar ik rustte toch en peinsde de hele nacht aan u. Ja, we moeten ons kloek houden, want de scheiding is nu bijzonder zwaar. 't Is zo geheel anders gegaan dan we wensten. 't Is nu zondagmorgen en de straten zijn hier vol soldaten, die allemaal aan huis denken, want ieder heeft toch in zulke dagen zijn eigen verdriet en we zijn als weggeslagen, zonder iets te hebben kunnen regelen.

» De ongetrouwen zijn de beste, hoor ik velen zeggen, maar ik ben toch zo blijde, dat wij nog verenigd zijn door de wet en de kerk. Dat is mij een grote troost en de goede God zal ons voor elkander sparen en weer samen brengen.

» Neen, het zal geen oorlog worden. Niemand, die het hier gelooft. Al gauw keer ik terug en nog gelukkiger zullen we dan zijn omdat ons huwelijk met een droevige scheiding begonnen is. Ik ga nu ter kerke en zal veel voor u en ons land bidden, zoals gij voor mij zult doen. Groet allen en tot een spoedig weerzien.

Uw beminde man,

Frans. »